

A Gyűrűfű molylepkéin (Microlepidoptera) végzett biodiverzitás vizsgálat eredményei

SZEÓKE KÁLMÁN

Fejér Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság,
H-2481 Velence, Ország út 23., Hungary, e-mail cím: szeoke.kalman@fejer.ontsz.hu

SZEÓKE, K.: *Results of biodiversity examination of smaller moths (Microlepidoptera) at Gyűrűfű (Baranya County).*

Abstract: In the surrounding Gyűrűfű (Baranya County) the occurrence of smaller moths (Microlepidoptera) was examined by the author on 10-12. 10, 2008 within the confines of biodiversity examination. There was 119 species from 19 families were collected on the given area (mixed vegetation of forest, steppe field, moor forest and moor meadow). About 5-10% of the Hungarian fauna were collected in the sampling site. The Ghost Swift (*Hepialus humuli*) is the most valuable species of the local fauna.

Keywords: biodiversity, microlepidoptera, Gyűrűfű, Hungary

Bevezetés

A Baranya megyei Gyűrűfűn kialakult „ökosziget” kiváló példája annak, hogy miként élhet a természet és az ember harmóniában egymással. Vitathatatlan, hogy e hely háborítatlan természeti értékei nagyrészt izoláltságának köszönhetőek. Ugyanakkor e háborítatlanság fontos feltétele volt, hogy az itt megtelepedett emberek létezésé, életmenete úgy illeszkedik a tájba, hogy abban fájdalmas, maradandó változást nem idézett elő.

Nem véletlen, hogy Kovács Tibor által kezdeményezett és koordinált magyarországi biodiverzitás vizsgálatok egyik legfontosabb helyszíne a Dél-Zselicben meghúzódó Gyűrűfű lett.

Az itt előforduló élőlények szervezett, ökológiai vizsgálata 2006 és 2007 között történt. A molylepke fauna vizsgálatára és elemzésére 2007 június 22-23-24, valamint 2008 október 10-11-12-én került sor. A molylepkék gyűjtésében többen (Uherkovich Ákos, Ábrahám Levente, Horváth Gábor) is segédkeztek, ezért köszönet illeti őket.

Gyűrűfűn molylepke faunafeltárást még nem végeztek. Baranya megyéből elsőként FRIVALDSZKY (1867) közöl molylepke adatokat. A későbbiekben SZÖCS (1967) SZALAY (1977), BALOGH (1978), FAZEKAS (1989, 1995, 2002) és SZABÓKY (2000), gyűjtési eredményei válnak ismertté Baranya megye különböző élőhelyeiről. E közleményben közreadott gyűrűfűi fajlista KARSHOLT és RAZOVSKI (1986) listájának rendszertani beosztását és névhasználatát követi. Az itt felsorolt magyar nevek GOZMÁNY (1968) és PASTORALIS (2008) közleményei alapján kerültek felhasználásra.

Anyag és módszer

A nappali és éjszakai terepmunka a szervezők által vizsgálatra kijelölt élőhely együttesen történt. Mivel a kijelölt terület ökológiailag eltérő terepadottságú élőhelyeket (száraz legelő és lombhullató erdő, láprét, égeres-füzes láperdő) is magába foglalt a felvételezések alkalmával igyekeztünk erre a heterogenitásra tekintettel lenni és valamennyi tipikus társulást megmintázni.

A molylepkék begyűjtése nappali lepkehálós és éjszakai gyűjtő-lepedős módszerrel történt. Utóbbi esetben 160 Wattos HMLI égővel megvilágított 180x280 cm. felületű, fehér gyűjtőlepedőt használtam. A vizsgálatba vont terepszakasszal szemben, talajra, merőlegesen kifeszített lepedő elé elhelyezett fényforrás csalta elő a lepkéket. A begyűjtést a repülő egyedeknél lepkehálóval, a lepedőn megtelepedetteknél közvetlenül gyűjtőüveggel végeztem. A nagyobb testű molylepkéket kloroform és ecetéter 1:1 arányú elegyével kábítottam el. Szállításuk és tárolásuk a preparálásig jól záródó, vattával bélelt műanyag dobozokban történt. Penészedésüket a helyszínen vatta közé szórt para-diklórbenzol tartalmú globollal, otthon mélyhűtőszekrénybe helyezéssel akadályoztam meg. Az apróbb testű egyedeket hazaszállításig élve tároltam, majd a laboratóriumban 4-5 °C-os hűtőszekrényben tartottam preparálásig.

Eredmények

A rendkívül gazdag magyarországi molylepke-fauna töredékét, cca. 5-6%-át sikerült a vizsgálatokkal kimutatni Gyűrűfűről. A gyűjtött fajok 19 molylepke családba tartoznak, és összesen 119 fajt tesznek ki. Nyilvánvaló, hogy a gyűrűfűi molylepke fauna ennél sokkal gazdagabb, de felderítésükre a terepen töltött idő nem volt elégséges. A kimutatott fajok 64 %-a két molylepke családba tartozik. Az egyik a tűzmolyok (Pylalidae) családja 39 fajjal, a másik a sodrómolyok (Tortricidae) családja 37 fajjal szerepel. A kimutatott fajok zömmel a száraz lomberdei és sztyep-vegetációból származnak. A kifejezetten nedves élőhelyi (lápréti, láperdei) fajok száma 9 (7,6 %).

Ide sorolhatók a következő fajok: *Hepialus humuli* (Linnaeus, 1775), *Ornixola caudatella* (Zeller, 1839), *Syncopacma cincticulella* (Bruand, 1850), *Phragmataecia castaneae* (Hübner, 1790), *Pandemis dumetana* (Treitschke, 1835), *Loxoterma lacunana* (Linnaeus, 1775), *Epiblema foenella* (Linnaeus, 1758), *Pyla fusca* (Haworth, 1811), *Phlyctaenia stachydalis* (Zincken, 1821). Ugyancsak figyelemreméltó, hogy mintegy tucat gyűjtött faj mezőgazdasági kártevőnek számít. Igaz, e fajoknak nem csak természet, de vadon élő tápnövénye is ismert. Ezért nem lehet egyértelműen az emberi tevékenység hatásaként értékelni az előfordulásukat. A vizsgált terület közelében található elhagyott szentléleki majorban tenyésző vadgesztenyefákon a *Cameraria ohridella* Deskha et Dimic, 1986 aknázó-molylepke tömeges előfordulása egyértelműen emberi tevékenység következménye. Ugyanis e monofág lepkefaj csak a díszfaként ültetett vadgesztenye levelében tud kifejlődni. Jellemző, hogy egyetlen fenyőhöz kötődő (pinetalis) molylepke faj sem került elő a vizsgálatok során. Védett faj előfordulását nem állapítottuk meg. A faunisztikai értéket egy faj, a *Hepialus humuli* (Linnaeus, 1758) képviseli. E gyökérrágó lepkefaj a nedves élőhelyi adottságú területrészen fordul elő. Ez arra hívja fel a figyelmet, hogy bár a kimutatott molylepkék nagyobbik hányada a száraz élőhelyi adottságú területről származik, Gyűrűfű élőhely együtteseinek faunisztikai értékét a nedves élőhelyek állatvilága is képviseli.

A gyűjtött fajok jegyzéke

Hepialidae - Gyökérrágó őstlepkefélék

Hepialus humuli (Linnaeus, 1775) - nagy gyökérrágólepke (2007)

Tineidae - Ruhamolyfélék

Ateliotum hungaricellum Zeller, 1839 - díszes hulladék-moly (2007)

Tinea pellionella Linnaeus, 1758 - szücs-moly (2007)

Monopis imella (Hübner, 1813) - szarurágó ablakos-moly (2007)

Monopis monachella (Hübner, 1796) - apáca-moly (2007, 2008)

Roeslerstramiidae - Bronzmolyfélék

Roeslerstrammia erxlaebella (Fabricius, 1787) - zöldes bronzmoly (2007)

Gracillariidae - Keskenyszárnyú-molylepkefélék

Ornixola caudulatella (Zeller, 1839) - farkos keskenymoly (2007)

Cameraria ohridella Descha et Dimic, 1986 - vadgesztenye-aknázómoly (2007)

Yponomeutidae - Pókhálós-molyfélék

Yponomeuta padella (Linnaeus, 1758) - pókhálós szilvamoly (2007)

Yponomeuta plumbella ([Denis et Schiffermüller], 1775) - pókhálós bengemoly (2007)

Ypsolophidae - Íveltszárnyú tarkamolyfélék

Ypsolopha horridella (Treitschke, 1835) - kormos tarkamoly (2008)

Ypsolopha sylvella (Linnaeus, 1767) - erdei tarkamoly (2008)

Ypsolopha parenthesella (Linnaeus, 1761) - gyertyánfonó tarkamoly (2007, 2008)

Plutellidae - Tarkamolyfélék

Plutella xylostella (Linnaeus, 1758) - káposztamoly (2007, 2008)

Ethmiidae - Feketemolyfélék

Ethmia bipunctella (Fabricius, 1775) - kétpettyes feketemoly (2007)

Depressariidae - Laposmolyfélék

Agonopterix heraclina (Linnaeus, 1758) - közönséges laposmoly (2007)

Depressaria chaerophylli Zeller, 1839 - barabolylaposmoly (2008)

Oecophoridae - Díszmolyfélék

Crassa unitella (Hübner, 1746) - aranybarna díszmoly (2007)

Oecophora bractella (Linnaeus, 1758) - kis díszmoly (2007)

Minetia crinitus (Fabricius, 1798) - fehér csíkosmoly (2007)

Holoscolia huebneri Kocak, 1980 - sarlósszárnyú csíkosmoly (2007)

Gelechiidae - Sarlósajkú-molylepkefélék

Metzneria neuropterella (Zeller, 1839) - barnarácsos sarlósmoly (2007)

Scrobipalpa ocellatella (Boyd, 1858) - répaaknázó sarlósmoly (2008)

Dichomeris limosella (Slager, 1849) - lucernarágó sarlósmoly (2007)

Syncopacma cincticulella (Bruand, 1850) - rekettye övesmoly (2007)

Syncopacma coronillella (Treitschke, 1833) - koronafürt övesmoly (2008)

Aroga velocella (Duponchel, 1838) - sóskaaszövő sarlósmoly (2007)

Acompsia cinerella (Clerck, 1759) - szürke sarlósmoly (2008)

Limacodidae - Csigalepkefélék

Heterogenea asella ([Denis et Schiffermüller], 1775) - csigalepke (2007)

Apoda limacodes (Hufnagel, 1766) - kagylólepke (2007)

Zygaenidae - Csüngőlepkefélék

Rhagades pruni ([Denis et Schiffermüller], 1775) - kökény-fémlepke (2007)

Jordanita globulariae (Hübner, 1793) - nagy fémlepke (2007)

Adscita statices (Linnaeus, 1758) - közönséges fémlepke (2007)

Zygaena carniolica (Scopoli, 1763) - fehérgyűrűs csüngőlepke (2007)

Zygaena viciae ([Denis et Schiffermüller], 1775) - somkóró csüngőlepke (2007)

Zygaena filipendulae (Linnaeus, 1758) - acélszínű csüngőlepke (2007)

Cossidae - Farontólepkefélék

Phragmataecia castaneae (Hübner, 1790) - nádfurólepke (2007)

Zeuzera pyrina (Linnaeus, 1775) - almafarontólepke (2007)

Tortricidae - Sodrómolyfélék

Agapeta hamana (Linnaeus, 1758) - közönséges sárgamoly (2007)

Agapeta zoegana (Linnaeus, 1767) - barnacsikos sárgamoly (2007)

Aethes smeathmanniana (Fabricius, 1781) - fészkesvirág-sárgamoly (2007)

Aethes cnicana (Westwood, 1854) - bogáncsvirág fűrómoly (2007)

Cochylis posterana Zeller, 1847 - aszatvirág-moly (2007)

Cochylis dubitana (Hübner, 1799) - kis fűrómoly (2007)

Acleris forsskaleana (Linnaeus, 1758) - juharos-levélmoly (2007)

Acleris rhombana ([Denis et Schiffermüller], 1775) - cifra levélmoly (2008)

Acleris schalleriana (Linnaeus, 1761) - nadálytő levélmoly (2008)

Acleris rufana ([Denis et Schiffermüller], 1775) - vörhenyes levélmoly (2007)

Neosphaloptera nubilana (Hübner, 1799) - felhős sodrómoly (2007)

Cnephasia communana (Herrich-Schaffer, 1851) - közönséges sodrómoly (2007)

Cnephasia pasiutana (Hübner, 1799) - réti sodrómoly (2007)

Paramesia gnomana (Clerck, 1759) - okkerszínű sodrómoly (2007)

Archips podana (Scopoli, 1763) - dudvafűrő sodrómoly (2007)

Archips rosana (Linnaeus, 1758) - rózsailonca (2007)

Argyrotaenia ljugiana (Thunberg, 1797) - ékes sodrómoly (2007)

Pandemis dumetana (Treitschke, 1835) - mocsári sodrómoly (2007)

Pandemis heparana ([Denis et Schiffermüller], 1775) - ligeti sodrómoly (2007)

Apotomis turbidana (Hübner, 1825) - nyárfalevélsodró tükrösmoly (2007)

Hedya salicella (Linnaeus, 1758) - fehérhátú tükrösmoly (2007)

Celypha rufana (Scopoli, 1763) - ürömfűrő tükrösmoly (2007)

Celypha cespitana (Hübner, 1817) - mezei tükrösmoly (2007)

Loxoterma lacunana ([Denis et Schiffermüller], 1775) - vízparti tükrösmoly (2007)

Loxoterma rivulana (Scopoli, 1763) - dudvasodró tükrösmoly

Spilonota ocellana ([Denis et Schiffermüller], 1775) - szemes tükrösmoly (2007)

Eucosma cana (Haworth, 1811) - aszatvirág tükrösmoly (2007)

Eucosma metzneriana (Treitschke, 1830) - ürömgöyökér tükrösmoly (2007)

Epiblema scutulana ([Denis et Schiffermüller], 1775) - réti tükrösmoly (2007)

Epiblema foenella (Linnaeus, 1758) - kampósfoltú tükrösmoly (2007)

Notocelia aquana (Hübner, 1799) - rózsartúgy-tükrösmoly (2007)

Notocelia trimaculana (Haworth, 1811) - galagonya-tükrösmoly (2007)

Ancylis unculana (Haworth, 1811) - szedersodró horgasmoly (2007)

Ancylis achatana ([Denis et Schiffermüller], 1775) - márványos horgasmoly (2007)

Cydia pomonella (Linnaeus, 1758) - almamoly (2007)

Cydia fagiglandana (Zeller, 1841) - bükkmakkmoly (2007)

Lathronympha strigana (Fabricius, 1775) - orbáncfű magragómoly (2007)

Pterophoridae - Tollasmolyfélék

Platyptilia gonodactyla ([Denis et Schiffermüller], 1775) - ékmintás tollasmoly (2007)

Emmelina monodactyla (Linnaeus, 1775) - közönséges tollasmoly (2007, 2008)

Cnaemidophorus rhododactyla ([Denis et Schiffermüller], 1775) - rózsabogyó tollasmoly (2007)

Carposinidae - Bogyórágómolyfélék

Carposina scirrhosella Herrich-Schaffer, 1853 - közönséges csipkebogyómoly (2007)

Thyrididae - Ablakosmolyfélék

Thyris fenestrella (Scopoli, 1763) - gyakori ablakosmoly (2007)

Pyralidae - Fényiloncafélék

Melissopteryx zelleri Joannis, 1932 - koldusmoly (2007)

Pyralis farinalis Linnaeus, 1758 - lisztilonca (2007)

Hypsopygia costalis (Fabricius, 1775) - szénailonca (2007,2008)

Herculia rubidalis ([Denis et Schiffermüller], 1775) - vörös fényilonca (2007)

Endotricha flammealis ([Denis et Schiffermüller]) - tüzesszárnyú fényilonca (2007)

Elegia similella (Zinken, 1818) - tölgyjáró karcsúmoly (2007)

Pyla fusca (Haworth, 1811) - barnásfekete karcsúmoly (2007)

Oncocera semirubella (Scopoli, 1763) - rózsaszínű heremoly (2007)

Phycita roborella ([Denis et Schiffermüller], 1775) - tölgyészövő karcsúmoly (2007)

Conobathra tumidana ([Denis et Schiffermüller], 1775) - bordás karcsúmoly (2007)

Trachycera advenella (Zinken, 1818) - gerleszínű karcsúmoly (2007)

Acrobasis consociella (Hübner, 1813) - szalagos karcsúmoly (2007)

Acrobasis obtusella (Hübner, 1796) - körtelevélfonó karcsúmoly (2007)

Eurhodope rosella (Scopoli, 1763) - rózsaszínű karcsúmoly (2007)

Nyctegretis lineana (Scopoli, 1786) - agátszínű karcsúmoly (2007)

Homoeosoma sinuellum (Fabricius, 1794) - agyagsárga karcsúmoly

Homoeosoma nebulella ([Denis et Schiffermüller], 1775) - napraforgómoly (2007)

Ematheutes punctella (Treitschke, 1833) - kúposfejű karcsúmoly (2007)

Scoparia subfusca (Haworth, 1811) - nagy mohailonca (2007)

Crambus lathoniella (Zincken, 1817) - mezei fűgyökérmoly (2007)

Chrysoteuchia culmella (Linnaeus, 1758) - kerti fűgyökérmoly (2007)

Catoptria pinella (Linnaeus, 1758) - ezüstös fűgyökérmoly (2007)

Pediasia luteella ([Denis et Schiffermüller], 1775) - agyagsárga fűgyökérmoly (2007)

Platytes cerussella (Denis et Schiffermüller, 1775) - törpe fűgyökérmoly (2007)

Udea ferruginalis (Hübner, 1796) - rozsdabarna tűzmoly (2007, 2008)

Loxostege sticticalis (Linnaeus, 1761) - muszkamoly (2007)

Ecpyrrhorrhoe rubiginalis (Hübner, 1796) - rozsdavörös tűzmoly (2007)

Pyrausta sanguinalis (Linnaeus, 1767) - vérszínű bibormoly (2007)

Pyrausta despecta (Scopoli, 1763) - réti bibormoly (2007)

Pyrausta aurata (Scopoli, 1763) - aranyló bibormoly (2007)

Sitochroa verticalis (Linnaeus, 1758) - világossárga dudvamoly (2007)

Phlyctaenia stachydalis (Zincken, 1821) - mocsári dudvamoly (2007)

Ostrinia nubilalis (Hübner, 1796) - kukoricamoly (2007)

Anania verbascalis (Denis et Schiffermüller, 1775) - aranyzsinű dudvamoly (2007)

Eurrhpara hortulana (Linnaeus, 1758) - tarka csalánmoly (2007)

Pleuroptya ruralis (Scopoli, 1763) - csalánéví tűzmoly (2007,2008)

Agrotis nemoralis (Scopoli, 1763) - ligeti tűzmoly (2007)

Diasemia reticularis (Linnaeus, 1761) - betűmintás tűzmoly (2007)

Nomophila noctuella Hübner, 1825 - közönséges vándormoly (2007, 2008)

Összefoglalva megállapítható, hogy a 2007. és 2008. évi 3-3 napos felvételezés alkalmával 119 molylepke fajt sikerült kimutatni Gyűrűfü térségéből. Ez a hazai molylepke fauna 5-6 %-a. A kimutatott fajok zömmel a száraz élőhelyi adottságú vegyes állományú lomberdő és sztyepp terület képviselői. A térségben előforduló nedves élőhelyek (láprét, láperdő) képviselőt csekélyebb számban (9 faj) sikerült fellelni. Védett faj nem került elő, faunisztikai értéket leginkább egy faj (*Hepialus humuli*) képvisel.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet fejezem ki Kovács Tibornak a biodiverzitási kutatónapok megszervezéséért és lebonyolításáért. Ugyancsak köszönet illeti Fridrich Ágnest és családját, hogy a kutató programban résztvevőket „lovastanyájukon” befogadták, számukra a szállást és étkezést biztosítva az eredményes munkához hozzájárultak.

Irodalom

- BALOGH I. 1978: A Mecsek hegység lepkefaunája. - *Folia entomologica hungarica* 31(2):53-78.
- FAZEKAS I. 1989: A Dél-Dunántúl Crambinae fajai és elterjedésük. - *Állattani Közlemények* 75: 43-48.
- FAZEKAS I. 1995: A Mecsek vidék és Völgység sodrómoly lepkefaunája (Tortricidae). - *Folia Comloensis* 6: 5-33.
- FAZEKAS I. 2002: Baranya megye Microlepidoptera faunájának katalógusa. - *Folia Comloensis* 11: 5-76.
- FRIVALDSZKY I. 1867: Jellemző adatok Magyarország faunájához. Budapest pp. 1-274.
- GOZMÁNY L. 1968: Hazai molylepkéink magyar - *Folia entomologica hungarica* 21: 225-296.
- KARSHOLT O. ET RAZOWSKI J. 1996: The Lepidoptera of Europe. A Distributional Checklist. - Apollo Books, Stenstrup, 380 pp.
- PASTORALIS G. 2008: Magyarország területén előforduló molylepke-fajok jegyzéke. - *Natura Somogyensis* 10: 219-302.
- SZALAY L. 1977: Baranya és Pécs tölgyeseiben kimutatott sátoraknászmolyok (Lepidoptera, Lithocolletidae). - *A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* 22: 57-60.
- SZABÓKY Cs. 2000: A Villányi-hegység molylepkéi. - *Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat* 10: 297-307.
- SZŐCS J. 1967: Adatok a Mecsek hegység aknázómoly faunájához. - *Folia entomologica hungarica*, 20: 309-311.